

Uitwerking motie verlaging eigen bijdrage Wmo-voorzieningen - 20160927

Aanleiding

Tijdens de behandeling van de Voorjaarsnota 2016 stelde de raad de motie verlaging eigen bijdrage Wmo-voorzieningen vast. De raad verzocht het college:

- Inzichtelijk te maken op welke wijze we voor alle klanten de eigen bijdrage kunnen verlagen, bijvoorbeeld door het percentage naar beneden bij te stellen;
- Inzichtelijk te maken hoe we de eigen bijdrage kunnen maximeren;
- Dit voorstel in oktober (voor de begrotingsbehandeling) voor te leggen aan de raad.

In onderstaande kader geven we allereerst inzicht in de huidige eigen bijdrage systematiek, het Helmondse beleid en de ervaringen daarmee. Onder het kader is de motie uitgewerkt in een voorstel met mogelijke maatregelen, waarbij we eveneens stilstaan bij de recent aangekondigde maatregelen voor de eigen bijdrage van het rijk.

Eigen bijdrage systematiek

Begin juli 2016 is de raad met raadsinformatiebrief 54 geïnformeerd over de eigen bijdrage systematiek in Helmond.

Inwoners met draagkracht betalen voor ontvangen zorg en ondersteuning een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) heeft hierin de volgende rol:

- Het innen van de eigen bijdrage vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz);
- het vaststellen, opleggen en innen van de eigen bijdrage maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)

Eerder was eveneens sprake van een ouderbijdrage vanuit de Jeugdwet. Deze is sinds 2016 door het kabinet afgeschaft.

Er is sprake van een maximale eigen bijdrage. Het CAK berekent deze op basis van de gegevens over het inkomen, leeftijd en huishouden. De eigen bijdrage is nooit hoger dan de maximale periodebijdrage en de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen is eveneens nooit hoger dan de kostprijs binnen de gemeente. Indien sprake is van meerdere eigen bijdragen vanuit Wmo of Wlz geldt ook een maximum (per huishouden). Het CAK bepaalt (voor gemeenten) de eigen bijdrage op basis van de landelijke regelgeving, waarin ook de kaders voor de bepaling van de hoogte zijn vastgesteld, maar kan ook maatwerk per gemeente toepassen.

De decentralisatie en beleidswijzigingen in de Wmo zorgde over het algemeen voor een verhoging van de eigen bijdrage. Het gaat onder meer om het volgende:

1. Vanaf 2015 is een korting van 33% vervallen, vanwege het vervallen van de Wet tegemoetkoming chronische zieken en gehandicapten (Wtcg).
2. Onder de AWBZ werd een fictieve kostprijs van €14,- gehanteerd voor alle producten. Deze ligt fors lager dan de kostprijzen onder de Wmo, die de basis vormen voor de berekening.

Beleid en ervaringen in Helmond (zie ook RIB054)

Binnen de landelijke kaders is een aantal parameters opgenomen waarop gemeenten eigen beleid kunnen ontwikkelen. Helmond nam (samen met de andere Peeltgemeenten) de landelijke kaders maximaal over in de gemeentelijke verordening en nadere regels Wmo.

De hoogte van de daadwerkelijk te betalen eigen bijdrage is in Helmond afhankelijk van:

- het verzamelinkomen (van 2 kalenderjaren eerder), inclusief eventuele

vermogensbijtelling;

- én de kosten van de ingezette zorg.

Indien klanten onder een bepaald besteedbaar inkomen vallen, vervalt de eigen bijdrage (nul-factuur). Dit geldt bij een inkomen tot €22.486,- voor een eenpersoonshuishouden niet-pensioengerechtigd en €16.887,- voor een eenpersoonshuishouden pensioengerechtigd. Deze maatregel is in Helmond ingevoerd in het kader van het armoedebeleid.

Indien het inkomen erboven valt, betalen klanten 15% van het meer-inkomen. Momenteel is de eigen bijdrage niet gemaximeerd (behalve als deze duurder is dan voorziening).

Bij een situatie van weigering van Wmo ondersteuning vanwege de hoogte van de eigen bijdrage en als sprake is van een onveilige situatie voor aanwezige kinderen, kan de gemeente het CAK opdracht geven om op basis van de hardheidsclausule af te zien van inning van de eigen bijdrage. Dit komt incidenteel voor.

Voor Wmo-voorzieningen betalen in totaal 2.939 Helmondse klanten een eigen bijdrage en de inkomsten voor onze gemeente daarvan zijn afgerond €970.000. 61% Van de klanten betalen géén (nul-factuur, indien sprake van een minimuminkomen) of de minimale eigen bijdrage (van €19,40 of €27,60 per zorgperiode van 4 weken). Het overgrote deel van de klanten (85%) betaalt een eigen bijdrage tot maximaal €100,- per 4 weken. Tot slot betaalt 5% een eigen bijdrage hoger dan €250,- per 4 weken. De eigen bijdrage voor kortdurend verblijf is op nul gezet. Hiervoor is eerder dit jaar een collegebesluit genomen. Gelet op de beperkte inzet van kortdurend verblijf waren de kosten beperkt.

Helaas is niet te achterhalen hoeveel onze klanten momenteel in totaal en/of uitgesplitst naar voorziening aan eigen bijdrage betalen. Een groot aantal klanten heeft meerdere voorzieningen en het CAK kan de eigen bijdrage helaas niet toerekenen naar een bepaalde voorziening.

Er zijn momenteel niet veel aanwijzingen bekend dat onze inwoners van zorg afzien door een te hoge eigen bijdrage. We hebben navraag gedaan bij zorgaanbieders of klanten afzien van zorg vanwege de eigen bijdrage zonder dat ze zelf een alternatief hebben georganiseerd. Dit signaal wordt niet herkend. Wel is aan zorgaanbieders de instructie gegeven om hier bij beëindigingen expliciet uitvraag naar te doen.

Keuzes andere gemeenten

De gemeente Eindhoven stelde recent de maximale eigen bijdrage vast op €270,- met uitzondering van de maatschappelijke opvang en beschermd wonen.

Mogelijke maatregelen

De landelijke wettelijke kaders voor de vaststelling van de eigen bijdrage Wmo (EB) zijn vastgelegd in het Besluit maatschappelijke ondersteuning. Hierin zijn meerdere parameters opgenomen waar de gemeente invloed op uit kan oefenen door middel van afwijkend beleid:

1. De inkomensgrenzen, waarbij klanten uitsluitend de minimale eigen bijdrage betalen
2. Het percentage van 15% dat wordt gehanteerd voor de berekening van de eigen bijdrage over het meerinkomen (marginale bijdrage)
3. De kostprijstarieven per Wmo product die de gemeente jaarlijks doorgeeft aan het CAK
4. Invoering van een maximale eigen bijdrage

Of een combinatie van deze maatregelen. Tot slot is het mogelijk om een 0-lijn in te voeren en géén eigen bijdrage op te leggen. Een variant hierop is voor bepaalde voorzieningen geen eigen bijdrage op te leggen. De kosten van deze maatregel zijn fors. Het risico bestaat dat de voorzieningen een aanzuigende werking krijgen en inwoners minder gebruik maken van de eigen kracht, het sociale netwerk en collectieve voorzieningen.

Aanpassing van de eigen bijdrage systematiek heeft gevolgen voor de huidige regelingen rond maatwerk en collectiviteit (compensatie van de eigen bijdrage). Het aanpassen van de parameters is van invloed op deze regelingen en de gemeentelijke kosten. Dit effect is op voorhand niet door te rekenen. Tot slot zijn de huidige parameters geharmoniseerd met de andere Peelgemeenten.

Ad. 1 De inkomensgrenzen t.b.v. de minimale eigen bijdrage aanpassen

Verhoging van de inkomensgrenzen is mogelijk en dit werkt door voor alle inkomensgroepen. Een grotere groep klanten betaalt uitsluitend de vaste minimale eigen bijdrage en klanten met meerinkomen betalen over een kleiner deel van hun inkomen het variabele inkomensafhankelijke deel van de eigen bijdrage. Elke €1.000,- verhoging van de (jaar)inkomensgrenzen maakt dat de klant met inkomen boven de inkomensgrens €150,- per jaar minder eigen bijdrage hoeft te betalen.

Als voorbeeld werken we in onderstaande twee mogelijke varianten hierop uit:

- Een verhoging van de inkomensgrens met 15% (kosten maatregel €177.206,-);
- Een verhoging van de inkomensgrens met 20% (kosten maatregel €217.350,-).

Bij de situatie van een verschuiving van de inkomensgrens met 15%, zal de klant gemiddeld 20% minder hoog uitkomen op de maximale periodebijdrage en hoeft men gemiddeld 18% minder eigen bijdrage te betalen. Met de huidige klantaantallen betekent dit dat er €177.206,- minder aan eigen bijdrage bij de gemeente binnenkomt.

Onderstaande tabel geeft voor verschillende inkomensgroepen de percentuele verschillen weer tussen de huidige situatie en de nieuwe situatie indien deze maatregel wordt doorgevoerd.

Inkomensgroep	Vershil in EB
€ 12.500-15.000	0%
€ 15.000-16.000	0%
€ 16.000-17.500	-5%
€ 17.500-20.000	-43%
€ 20.000-22.500	-25%
€ 22.500-25.000	-23%
€ 25.000-30.000	-29%
€ 30.000-35.000	-21%
€ 35.000-40.000	-15%
€ 40.000-45.000	-9%
€ 45.000-50.000	-5%
Vanaf € 50.000	-3%
Totaal	-18%

Bij de situatie van een verschuiving van de inkomensgrens met 20%, zal de klant gemiddeld 25% minder hoog uitkomen op de maximale periodebijdrage (MPB) en tegelijkertijd hoeft men gemiddeld 22% minder eigen bijdrage te betalen. Met de huidige klantaantallen betekent dit dat er €217.350,- minder aan eigen bijdrage bij de gemeente binnenkomt. In onderstaande tabel is deze maatregel uitgewerkt.

Inkomensgroep	Vershil in EB
---------------	---------------

€ 12.500-15.000	0%
€ 15.000-16.000	0%
€ 16.000-17.500	-5%
€ 17.500-20.000	-44%
€ 20.000-22.500	-33%
€ 22.500-25.000	-27%
€ 25.000-30.000	-35%
€ 30.000-35.000	-28%
€ 35.000-40.000	-20%
€ 40.000-45.000	-13%
€ 45.000-50.000	-7%
Vanaf € 50.000	-4%
Totaal	-22%

Voordeel van deze maatregel: Deze maatregel heeft als voordeel van dat bijdrageplichtige klanten met de lagere inkomens er procentueel het meeste op vooruit gaan.

Nadeel van deze maatregel: De klanten met een hoger inkomen hebben relatief gezien weinig baat bij deze ingreep tenzij de inkomensgrens fors wordt verhoogd.

Om daadwerkelijk effect te kunnen hebben op de eigen bijdrage van de hogere inkomens (de groep waar nu de meeste publiciteit om ontstaat), moet de inkomensgrens substantieel omhoog. Aangezien dit leidt tot een uniforme verlaging van de eigen bijdrage in absolute zin (die voor alle groepen gelijk is) zal dit leiden tot fors mindere inkomsten uit eigen bijdrages voor de gemeenten.

Ad. 2 Het percentage van 15% voor de marginale bijdrage aanpassen

Verlaging van het percentage van 15% naar bijvoorbeeld 10% leidt tot een relatieve verlaging van de eigen bijdrage voor de klanten met een inkomen boven de inkomensgrens. De vaste minimale eigen bijdrage blijft dan gelijk, maar de variabele eigen bijdrage die daarboven op komt daalt in dit voorbeeld met een derde.

Als voorbeeld werken we in onderstaande twee mogelijke varianten hierop uit:

- Een verlaging van het marginaal tarief naar 10% (kosten maatregel €119.801,-);
- Een verlaging van het marginaal tarief naar 5% (kosten maatregel €274.389,-).

In de situatie waarbij het marginaal tarief wordt bijgesteld van 15% naar 10% betekent dit dat de maximale periodebijdrage gemiddeld 24% lager uitvalt en tegelijkertijd wordt er gemiddeld 12% minder eigen bijdrage in rekening gebracht. In de volgende tabel is deze maatregel uitgewerkt.

Inkomensgroep	Verschil in EB
€ 12.500-15.000	0%
€ 15.000-16.000	0%
€ 16.000-17.500	-2%
€ 17.500-20.000	-14%
€ 20.000-22.500	-14%
€ 22.500-25.000	-13%
€ 25.000-30.000	-17%
€ 30.000-35.000	-16%
€ 35.000-40.000	-15%
€ 40.000-45.000	-13%
€ 45.000-50.000	-11%
Vanaf € 50.000	-10%
Totaal	-12%

In de situatie waarbij het marginaal tarief wordt bijgesteld van 15% naar 5% betekent dit dat de maximale periodebijdrage gemiddeld 49% lager uitvalt en tegelijkertijd wordt er gemiddeld 28% minder eigen bijdrage in rekening gebracht.

Inkomensgroep	Verschil in EB
€ 12.500-15.000	0%
€ 15.000-16.000	0%
€ 16.000-17.500	-4%
€ 17.500-20.000	-29%
€ 20.000-22.500	-29%
€ 22.500-25.000	-28%
€ 25.000-30.000	-38%
€ 30.000-35.000	-38%
€ 35.000-40.000	-35%
€ 40.000-45.000	-33%
€ 45.000-50.000	-31%
Vanaf € 50.000	-27%
Totaal	-28%

Voordeel van deze maatregel: Deze maatregel pakt voor klanten met een bijdrageplichtig en een hoger inkomen procentueel voordeliger uit dan voor klanten met een lager inkomen. Vanwege de procentuele daling is de absolute daling groter naarmate het inkomen stijgt. Afhankelijk van het gekozen percentage is deze maatregel voor de gemeente goedkoper of juist duurder dan maatregel 1.

Ad. 3 De kostprijsstarieven CAK aanpassen

Via deze maatregel kan de gemeente het kostprijsstarief dat jaarlijks wordt doorgegeven aan het CAK aanpassen. Dit kan per product aangepast worden. Voordeel hiervan is we per product de afweging kunnen maken. Verlaging van de kostprijs kan namelijk ook een aanzuigende werking tot gevolg hebben. Indien het CAK kostprijs Huishoudelijke Ondersteuning op €10,- gesteld wordt (is nu €20,-), dan zullen klanten met een hoog inkomen waarschijnlijk minder snel geneigd zijn om deze zorg zelf via de markt te regelen.

In onderstaande tabel zijn de huidige kostprijzen en een mogelijk voorstel voor de verlaging te zien.

WMO Omschrijving	Kostprijsstarief CAK	Voorstel kostprijsstarief	Opleggen EB?
Kortdurend verblijf (per etmaal)	€ 62,00	€ 31,00	Nee
Begeleiding individueel - planbaar (per uur)	€ 29,00	€ 14,50	Ja
Begeleiding individueel - niet planbaar (per uur)	€ 39,00	€ 19,50	Ja
Begeleiding Groep-niet acuut 8tm 12 personen (per dagdeel)	€ 20,00	€ 10,00	Ja
Begeleiding Groep - acute problematiek 4 tm 7 personen (per dagdeel)	€ 30,00	€ 15,00	Ja
HO-basis (per uur)	€ 20,00	€ 10,00	Ja
HO-plus (per uur)	€ 20,00	€ 10,00	Ja

Deze maatregel leidt tot een verlaging van de eigen bijdrage voor klanten die een hoge maximale eigen bijdrage kunnen betalen (op basis van de rekentool van het CAK) en/of weinig zorginzet ontvangen en/of gebruik maken van weinig voorzieningen.

Helaas is op voorhand niet te berekenen wat de precieze kosten van deze maatregel zijn, omdat hiervoor de gegevens per klant ontbreken. Het CAK mag de klantgegevens die nodig zijn voor de berekening namelijk niet aan gemeenten verlenen vanwege de privacywetgeving.

Voordeel van deze maatregel: Gemeenten kunnen direct sturen op producten en daarbij andere factoren dan financiën mee laten wegen.

Nadeel van deze maatregel: Klanten met hoge zorginzet of meerdere voorzieningen merken niets van deze maatregel.

Ad. 4 invoering maximale eigen bijdrage

Het CAK kan in opdracht van de gemeente een maximale eigen bijdrage invoeren. Momenteel is de eigen bijdrage niet gemaximeerd (behalve als deze duurder is dan voorziening). Het maximeren van de eigen bijdrage betekent een tegemoetkoming aan klanten met een hoger besteedbaar inkomen. De uiteindelijke kosten van deze maatregel zijn afhankelijk van de gekozen maximale eigen bijdrage.

Actuele landelijke maatregelen

Op 20 september maakte het kabinet bekend 50 miljoen euro uit te trekken om de eigen bijdrage Wmo in 2017 te verlagen (zie Rijksbegroting 2017, Volksgezondheid, Welzijn en Sport). Huishoudens in de eigen bijdrageregeling van de Wmo gaan er allemaal op vooruit.

Het rijk stelt dat zo'n 290.000 huishoudens hiervan profiteren. Alleenverdieners met een chronisch zieke partner merken er het meeste van. Voor de meeste mensen op modaal niveau uit deze groep betekent dit een forse verlaging van de eigen bijdrage van €1.460 euro naar €63 euro per jaar.

Het rijk heeft de exacte maatregelen die ze gaat doorvoeren nog niet voorgelegd. De effecten ervan voor onze klanten zijn op dit moment niet helder.

Als we uitgaan van het landelijke objectieve verdeelmodel, dan gaat het waarschijnlijk om ongeveer 0,57% van het beschikbaar gestelde budget. Dit komt neer op een tegemoetkoming van het rijk aan onze klanten van in totaal afgerond €283.000,-.

Voorstel

Op dit moment is onbekend welk effect de tegemoetkoming vanuit het rijk heeft voor onze klanten. De tegemoetkoming van het rijk is in overeenstemming met de wens van de raad die tot uitdrukking komt in de motie. Derhalve stellen we de raad het volgende voor:

1. De exacte rijksmaatregelen af te wachten;
2. Inzicht te geven in de effecten van deze maatregelen voor onze klanten en voor de verschillende inkomensgroepen;
3. Aanvullend hierop mogelijkheden aan de raad voor te leggen voor (eventuele) verdergaande compensatie van klanten met een eigen bijdrage.

Dit voorstel willen we voor het einde van het jaar aan de raad voorleggen. In de planning zijn we uiteraard afhankelijk van de planontwikkeling en uitvoering van het rijk.